

10

NIMED JA KOHANIMED
KIRJUTAME SUURE
ALGUSTÄHEGA.

3

TÄISHÄÄLIKUD
ON
A, E, I, O, U, Õ,
Ä, Ö, Ü.

14

SÕNA
KOOSNEB
SILPIDEST.

11

ELUSOLENDITE
KOHTA KÜSIME KES?,
ASJADE KOHTA
KÜSIME MIS?.

6

LÜHIKESE HÄÄLIKU
KIRJUTAME ÜHE TÄHEGA.
PIKA HÄÄLIKU
KIRJUTAME KAHE TÄHEGA.

12

KUI SÕNA VASTAB
KÜSIMUSELE MIDA TEEB?,
SIIS KIRJUTAME SÕNA
LÕPPU -B. KUI SÕNA
VASTAB KÜSIMUSELE
MIDA TEEVAD?, SIIS
KIRJUTAME SÕNA
LÕPPU -VAD.

13

SÕNAD ÕÕ
JA PÄEV ON
VASTANDSÕNAD.

maurice

TERE, SÕBER!

2. KLASS, 1. OSA

Maire Kebbinau, Ene Kurme, Riina Popov, Merike Pääru

*Kirjastus Maurus kinnitab:
õpik vastab 1. kooliastme õppekavale.*

Autorid: Maire Kebbinau, Ene Kurme, Riina Popov, Merike Pääru.
Kaasautorid ja konsultandid: Irene Käosaar, Peeter Mehisto, Liina Norit, Anna Sele, Leelo Tungal, Kai Võlli.
Toimetaja: Maire Kebbinau.
Keeletoimetaja: Anne Karu.
Korrektor: Malle Kiirend.

Illustratsioonid: Regina Lukk-Toompere ja Anu Kalm.
Fotod: Regina Lukk-Toompere, erakogud.
Kujundus: Kalle Toompere.

Kasutatud illustratsioonid:
Raivo Järvi, Kirill Teiter, "Kurjam ja Nurjam", Tallinn, 1989. Illustreerinud Raivo Järvi.
Eno Raud, "Konn ja ekskavaator", Tallinn, 1972. Illustreerinud Edgar Valter.
Jaan Rannap, "Nublu", Tallinn, 2000. Illustreerinud Piret Mildeberg.
Eno Raud, "Naksitrallid", Tallinn, 1972. Illustreerinud Edgar Valter.
Eva Janikovszky, "Usu või ära usu", Tallinn, 1980. Illustreerinud László Réber.
Eva Janikovszky, "Kui ma oleksin suur", Tallinn, 1980. Illustreerinud László Réber.

TERE, SÕBER!

2. KLASS, 1. OSA

Kolmas trükk

Kirjastus Maurus, Tartu mnt 74, Tallinn
www.kirjastusmaurus.ee

© SA Innove ja kirjastus Maurus
© Illustratsioonid Regina Lukk-Toompere ja Anu Kalm

ISBN 9985-3-1149-3

*Selle raamatu väljaandmist on toetanud
Kanada Rahvusvahelise Arengu Agentuur (CIDA).*

SEPTEMBER

Leelo Tungal

Saabus sügis. Suvest vaid
rõõmsad mälestused jäid:
mõni rongiga meist rändas,
mõni lennukiga lendas.

Oli puhkus, olid tööd,
lõkkeõhtud, laagriööd,
meresuplus, liivarannad,
uued sõbrad ja sõbrannad.

Suve jooksul iga laps
kasvas veidi pikemaks.
Oled – tähele nüüd pane –
teise klassi õpilane!

MONIKA

JAN

SASS

JÄLLE KOOLI

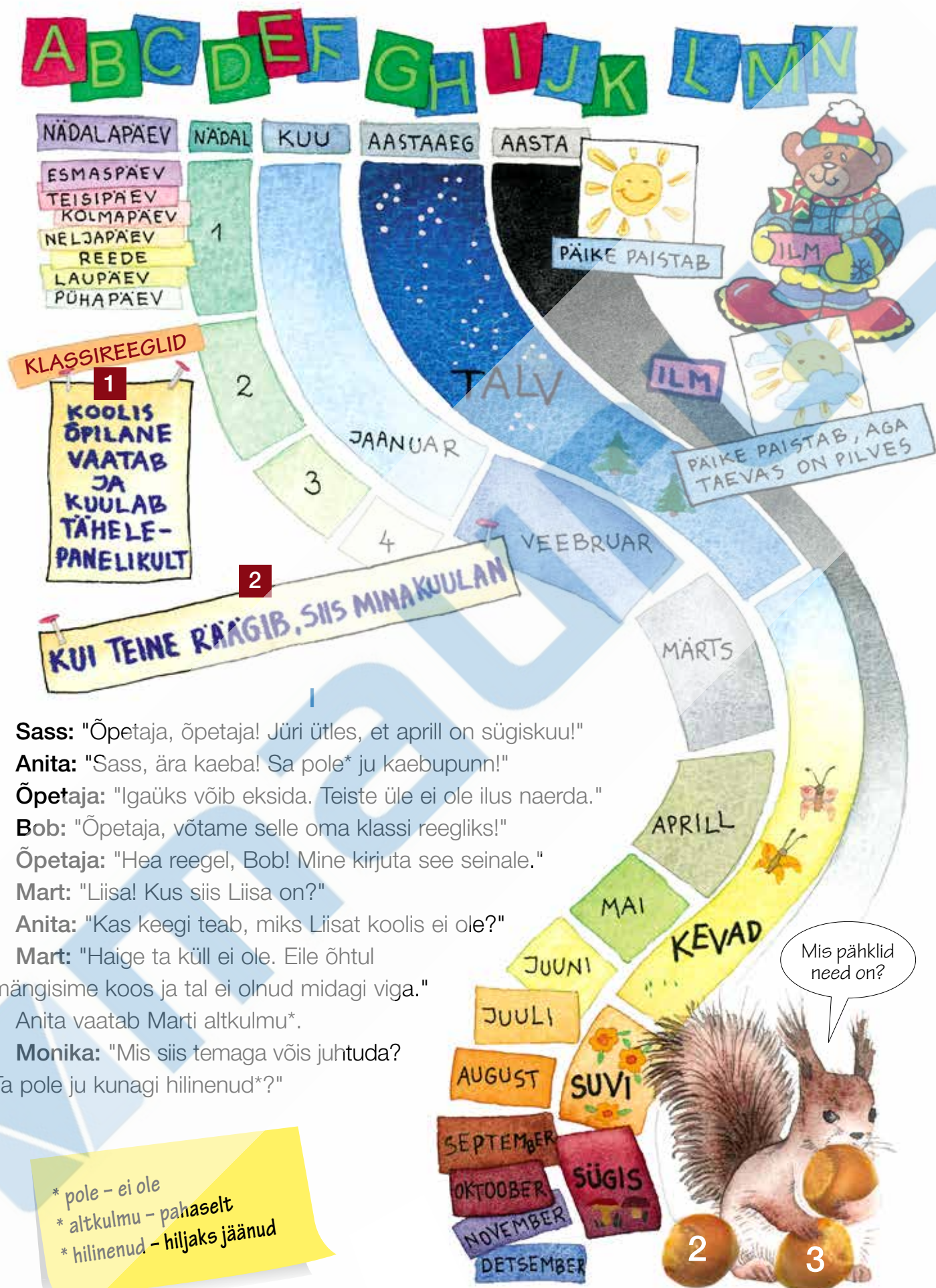
MEENUTUSI SUVEST

MART

LIISA

ANITA

Sass: "Õpetaja, õpetaja! Jüri ütles, et aprill on sügiskuu!"

Anita: "Sass, ära kaeba! Sa pole* ju kaebupunn!"

Õpetaja: "Igaüks võib eksida. Teiste üle ei ole ilus naerda."

Bob: "Õpetaja, võtame selle oma klassi reegliks!"

Õpetaja: "Hea reegel, Bob! Mine kirjuta see seinale."

Mart: "Liisa! Kus siis Liisa on?"

Anita: "Kas keegi teab, miks Liisat koolis ei ole?"

Mart: "Haige ta küll ei ole. Eile õhtul mängisime koos ja tal ei olnud midagi viga."

Anita vaatab Marti altkulmu*.

Monika: "Mis siis temaga võis juhtuda? Ta pole ju kunagi hilineanud*?"

* pole - ei ole
 * altkulmu - pahaselt
 * hilineanud - hiljaks jäänud

OP R S Š Z Ž T U V Õ Ä Ö Ü

AJURÜNNAK

Pange rühmas kirja erinevad hilinemise põhjused.
Milliste põhjuste puhul saad ise midagi ette võtta?
Mida saad teha, et sellisesse olukorda mitte sattuda.

II

Klassiuks avaneb ja sisse astub Liisa, suur õunakorv käes.

Liisa: "Tere! Palun vabandust, et ma hilinesin."

Õpetaja: "Tere hommikust, Liisa! Miks sa hiljaks jäid?"

Liisa: "Tõin teile õunu. Õhtul mängisin Mardiga kaua.

Seepärast pidin täna hommikul õunu korjama. Nii ma jäingi hiljaks."

Kõik on vait.

Liisa: "Pa-pa-palun vabandust."

Õpetaja: "See on väga tore, et sa meid meeles pidasid.

Õunu sööme vahetunnis."

1. Mitu reeglit Mardi ja Liisa klass juurde sai? Millised sobivad ka sinu klassile?
2. Mida teed, et jõuda õigeks ajaks trenni, sünnipäevale, ...?

KAHJU SUVEST

Maimu Linnamägi

Tee, memm, nüüd magus õunakook
ja pista kähku ahju.
Sest lapsed nurisevad* toas,
et suvest on neil kahju.

*nurisevad – ei ole rahul

VANAEMA ÕUNAKOOK

- pool kilo (500g) õunu
- 2 muna
- 1 klaas (150–200g) suhkrut
- pisut soola
- 1 klaas petti, keefirit või hapupiima
- poolteist klaasi jahu
- pool teelusikatäit söögisoodat või küpsetuspulbrit
- natuke võid ja riivsaia

Koori õunad ja lõika väikesteks tükkideks. Vahusta munad ja suhkur mikseriga. Lisa pett, kefir või hapupiim, pisut soola, söögisoodaga segatud jahu ja õunatükid. Sega taigen. Määri vorm võiga ja raputa riivsaia üle. Pane taigen koogivormi. Hea, kui see on lahtikäiv koogivorm. Küpseta keskmise kuumusega ahjus umbes 20–25 minutit. Söö ise ja paku sõpradele.

Pildid koogitegemisest läksid segamini. Aita need sobivasse järjekorda panna ja jutusta.

Vahustan munad mikseriga.

Määrin vormi võiga.

Koorin ja tükeldan õunad.

Panen taigna ahju küpsema.

Valan taigna koogivormi.

Lisan peti, jahu, sooda ja õunad.

Segan taigna.

PUUD KANNAVAD VILJA

Eno Raud

Väike Peep juhtus ükskord kuulma, kuidas aednik ütles: "Küll on tänavu helde sügis* – kõik puud kannavad rohkesti vilja*."

Peebu meelest oli see kangesti imelik jutt – kes seda enne näinud, et puud midagi kannavad?! Ruttu jooksis ta viljapuuaeda, et seda haruldast asja oma silmaga vaadata. Kuid võta näpust*! Polnud siin vaadata midagi. Kõik puud seisis rahulikult paigal. Ainult kiigutasid veidi tuule käes oma oksa, mille küljes kasvasid õunad või pirnid või ploomid või kirsid või kreegid. Vilja ei kandnud neist mitte ükski. Ja Peep lihtsalt ei teadnud, mida aedniku imelikust jutust arvata.

* helde sügis – saagirikas sügis
* rohkesti vilja – hästi palju puuvilju
* võta näpust – ei olegi nii

HÄÄLIKUD

Tõnu Seero

Kaarlile meeldisid hullupööra* täishäälikud. Kuid ta sõber Mati ei tahtnud neist kuuldagi, sest talle meeldisid kaashäälikud. Nad vaidlesid selle üle, kummad* neist tähtsamad on.

"Kshlkd n thtsmd!" ütles Mati. "Ei, äääiu o äaa!" vaidles Kaarel vastu.

Teised lapsed ei saanud üldse aru, mille üle nad vaidlesid.

Nad ei mõistnud*, et Mati ütles: "Kaashäälikud on tähtsamad!" ja kasutas vaid kaashäälikuid. Kaarel vaidles aga vastu ja ütles: "Täishäälikud on tähtsamad!"

Kui Kaarel ja Mati aru said, et neist niimoodi aru ei saada, otsustasid nad ära leppida.

"Kõik häälikud on tähtsad!" lõid nad käed*.

* hullupööra – üliväga
* kummad – kas need või teised
* ei mõistnud – ei saanud aru
* lõid käed – leppisid kokku

KRISTIINA VEROONIKA

UUED JA VANAD SÕBRAD

Esmaspäeva hommikul oli koridor siginat-saginat täis nagu tavaliselt. Mõned lapsed mängisid, mõni jooksis. Tüdrukud sosistasid üksteisele oma saladusi. Seina ääres akna kõrval seisis kaks uut tüdrukut. Lapsed jäid neid imestunult vaatama. Eemalt tuli õpetaja.

"Tere, Kristiina ja Veroonika! Rõõm teid näha."

"Tere hommikust!" vastas üks tüdrukutest, teine aga naeratas häbelikult. Õpetaja kutsus lapsed klassi. Ja samas helises kell tundi.

"Tere, lapsed! Istuge, palun," lausus õpetaja. "Saage tuttavaks. Need on meie klassi uued õpilased Kristiina ja Veroonika. Te olete nii ühte nägu. Minul on raske vahet teha, kumb on Kristiina ja kumb Veroonika."

"Nad ei olegi nii ühtmoodi. Ühel on juuksed rohkem lokkis kui teisel," hüüdis Mart.

"Temal on sinised silmad, temal hallid!" hõikas Anita.

Sass tegi järelduse: "Kaksikud ei olegi päris sarnased, nad on natuke erinevad."

Jan tundis huvi: "Miks te alles nüüd kooli tulite? Me oleme juba mitu päeva õppinud."

Veroonika ja Kristiina vaatasid teineteisele otsa ja olid vait. Olid vist solvunud.

"Kas te ei tahagi teada, kes on kes?" küsis lõpuks Veroonika.

"Oi! Palun vabandust! Loomulikult tahame," kostsid teised vastu.

"Tema on Veroonika," tutvustas üks õde teist. "Ja tema on Kristiina," osutas Veroonika enda kõrval seisva õe poole.

Kristiina lisas vaikselt: "Meie ei saanud varem kooli tulla. Me alles kolisime* siia linna."

* kolisime – asusime teise kohta elama
* ebamugavalt – halvasti

1. Kuidas käituksid sina uude klassi sattudes? Mida kardaksid? Mida teeksid?
2. Mis sa arvad, mis tunne oli tüdrukutel uude klassi tulla?
3. Millises olukorras oled sina või on sinu sõber ennast ebamugavalt* tundnud?

TAKSIKAKSIKUD

Eno Raud

Taksil
kutsikaid
on kaks:
taks ja taks.
Üks taks on kõhn
ja teine paks.
Kui kasvab pikemaks
paks taks,
siis võib tast saada
kõhnem taks.
Kui aga kasvab kõhnem taks,
siis võib tast saada
kah paks taks.

MÄNGUDE PÄEV

1. Milliseid mängu mängid sina üksinda, teistega koos?
2. Uuri kodus, milliseid mängu mängisid sinu vanemad lapsepõlves.
3. Õpi ühte neist mängima.
4. Korraldage klassis mängude tund.

Arutage rühmas, millised mõtted ja tunded tekivad pilti vaadates.

TÜHI TÜLI

Heljo Mänd

Küllil läks tülli Kaiuga ja Maiuga ja Heinoga ja Reinoga. Läks tühja pärast tülli. Istus käsipõsakil trepil ja otsustas, et ta enam nendega kunagi ei lepi. Jonn pugesis sisse ja sosistas kõrva:

"Ära lepi! Ära lepi!"

"Ei lepi jah!" ütles Külli ja istus edasi, aga istuda sedasi oli väga tüütu. Ja igav oli. Aga Jonnil oli hea meel, aina laulis kõrva sees:

"Ära lepi, ära lepi! Istu edasi trepil."

Küllil tuli peale nutt. Ta sai aru, kui rumal oli Jonni jutt. Tõusis püsti ja ütles: "Ikka lepin." Ta läks vaatama, kas Kaiu ja Maiu, Heino ja Reino võtavad teda mängu. Võtsid küll.

1. Millal oled sina õnnetu, vihane või pettunud?
2. Mida sel juhul teed?
3. Kui märkad, et sõber on kurb, kuidas saad aidata?

KOOLIMÄNG

Hilli Ranna järgi

Kui suurtel tüdrukutel tuleb tahtmine, koguvad nad õues kõik väiksemad kokku ja hakkavadki nendega kooli mängima. Neile meeldib õpetaja olla. Suurte tüdrukute koolis on vanem õde õpilane.

Aga ka talle meeldiks teinekord õpetaja olla, seepärast mängibki ta kodus nukkudega kooli. Venna ja noorema õega võiks ju ka mängida, aga nemad on selleks tavaliselt liiga püsimatud* ega taha hästi sõna kuulata.

"Häh, te olete liiga väikesed koolimänguks," ütleb vanem õde neile.

Aga nukud, nemad on just parajad. Vanem õde koostab iga õpilase kohta päeviku, lisaks veel suure klassipäeviku ning täidab neid hoolega – tema õpilastel on väga palju hindeid.

*püsimatu – rahutu

Loodusõpetuse tund oli õues. Sadas peenikest seenevihma, aga see ei teinud midagi. Polnud keegi ju suhkrust, et oleks ära sulanud.

Jan: "Vaadake, päris sügis on juba käes."

Õpetaja: "Kes teab, millal algab sügis?"

Anita: "Mina tean, 23. septembril."

Õpetaja: "Täna me tulimegi õue, et vaadata, missugune on sügisene loodus ja ilm. Kes märkab muutusi? Kuid täna me mitte ainult ei vaata, vaid ka kuulame sügist. Lepime kokku, et kõnnime vaikselt ringi, kuulame, puudutame ja tunneme sügist."

Mõne aja pärast tulid lapsed oma tähelepanekuid jagama.

Mart: "Mina tundsin ninaga sügise lõhna. Pori, vihma ja märgade lehtede lõhna."

Anita: "Jüri, miks sinu käed nii porised ja märjad on?"

Monika: "Sa katsusid vist sügist kätega?"

Jüri: "Jaa, ma korjasin kastanimune. Need olid nii mõnusad siledad."

Veroonika: "Kas te nägite, kui ilusad on sügise värvid? Ja kui tumehall on sügistaevas?"

Sass: "Minul olid silmad kinni. Mina kuulasin sügist kõrvadega. Ma kuulsin tuule kohinat, lehtede sahinat ja lindude hääbitsusi."

Bob: "Aga kas te teate, et sügisel on mõru maitse. Ma sõin pihlakamarju ja nüüd on keel kibe."

Liisa: "Minu sügisel on magus õuna, porgandi ja pirni maitse."

Monika: "Miks sina, Kristiina, midagi ei ütle?"

Kristiina: "Ma tunnen, et sügis on külm."

Õpetaja: "Ongi aeg klassi minna. Lähme paneme oma vaatlustulemused kirja. Ja termomeetrit näeme, mitu kraadi täna õues sooja on."

1. Pane silmad kinni. Ole vaikselt. Sa oled õues. Mida kuuled, näed, tunnend?
2. Joonista pilt.

Arutle piltide põhjal, mis on sügises tore, kurb, põnev ...

1. Nimeta rändlinde.
Miks neid nii kutsutakse?
2. Tehke klassis aastaegade
vaatlusraamat. Leppige kokku,
kuidas seda täidate.
3. Milline aastaag sulle kõige
rohkem meeldib? Miks?

Kured lähevad – kurjad ilmad,
haned lähevad – hallad maas,
luiged lähevad – lumi taga.

KAKSTEIST SÕPRA

Olivia Saar

Ma tunnen üht perekonda, kus on kaksteist last. Kõik nad on minu pool külas käinud. Kuid kunagi ei tule nad korraga, vaid ikka ükshaaval.

Ma ootan kõigi nende kaheteistkümne külratulekut väga. Sest mis siin salata – nad toovad kaasa toredaid kinke! Mõnel neist on külakostiks* aasatäied siniseid, punaseid ja kollaseid lilli, teisel terved mäed magusaid maasikaid ja lõhnavaid vaarikaid. Kolmas laob kõik korvid ja vaagnad täis priskeid ploome* ja ruskeid kirsse*, neljas aga toob virnade viisi pakatavaid hernekaunu* ja kopsakaid porgandipoisse*. Isegi lookleva suusaraja, uisutee ja laeni ulatuva näärikuuse toob mõni neist kaasa. Kõiki kinke ma ei jõuagi üles lugeda, sest neid on nii palju. Alati, kui uus külaline on tulemas, püüan tema vastuvõtuks valmistuda.

Vahel ma rohin ja rehitsen, vahel künnan ja külvan, vahel pesen ja puhastan. Riidedki püüan külalise järgi selga panna – mõnikord lillelise suvekleidi, teinekord karvase kasuka. Ja siis me mängime koos. Mõnega supleme meres ning peame kilgates veesõda, teisega jälle laseme päevad otsa liugu, nii et ninad on pakasest punased.

Alati, kui oodatud külaline ära hakkab minema, on mul kahju nagu ikka heade sõprade lahkumise puhul. Kuid ma tean, et varsti tuleb ta jälle tagasi. Kõik nad tulevad tagasi ...

Aga nimeta parem sina nende kaheteistkümne sõbra nimed. Sina tunned neid ju niisama hästi kui mina, sest nad on ka sinu külalised.

*külakost – külla kingituseks kaasa võetud söödav asi
*prisked ploomid – väga suured ploomid
*rusked kirsid – punakaspruunid kirsid
*pakatavad hernekaunad – suurte herneestega kaunad
*kopsakad porgandipoised – väga suured porgandid

1. Leia tekstist veel selliseid sõnapaare, nagu on näiteks – aasatäis lilli, pakasest punane.
2. Kes olid need kaksteist sõpra? Milline neist sulle meeldib?

JÄLLE KOOLI

Astrid Lindgreni raamatust "Bullerby lapsed"
Rootsi keelest tõlkinud Vladimir Beekman

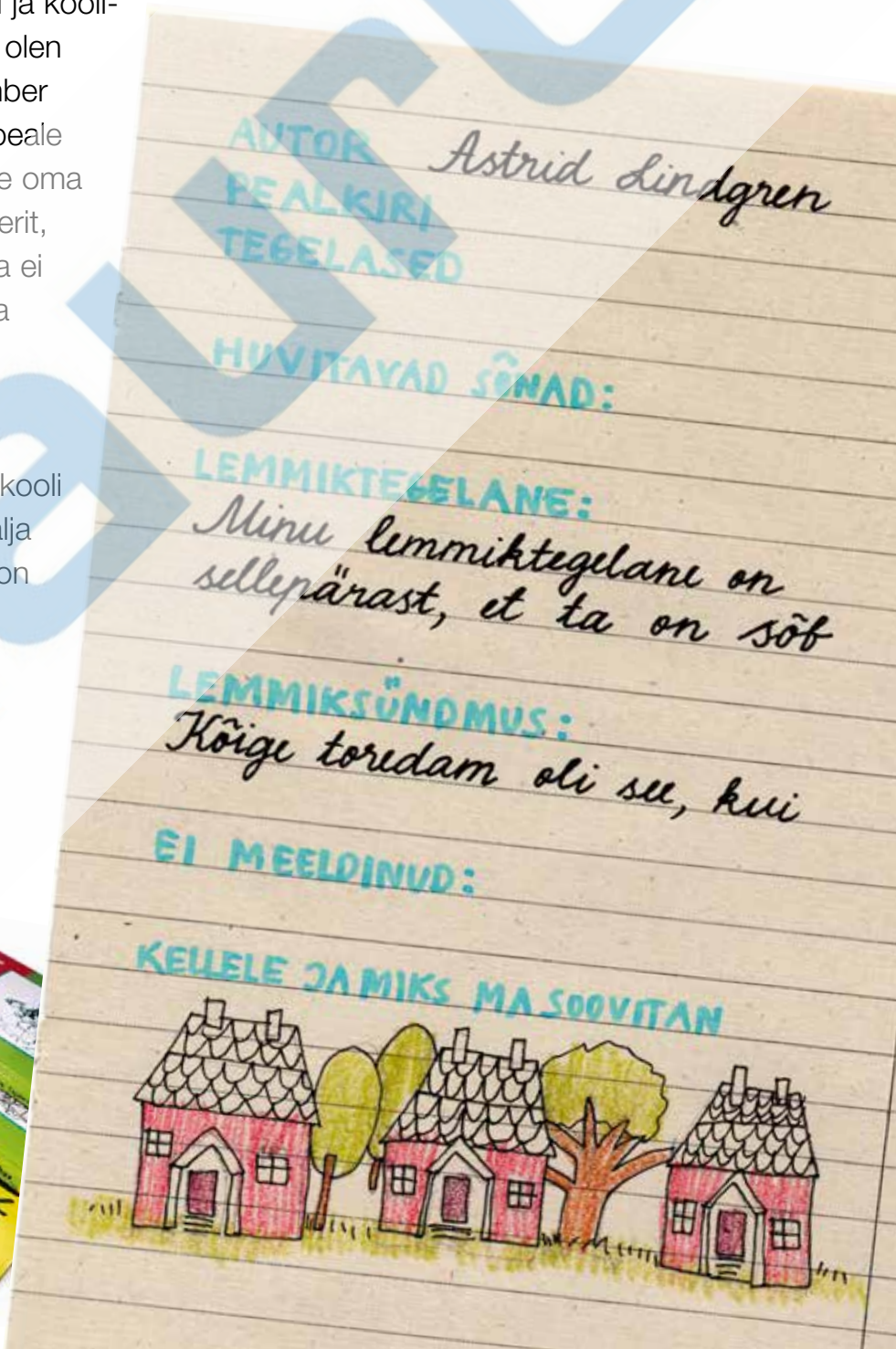
*etikett – silt, sedel

Kui suvevaheaeg on kestnud juba pikka aega, siis vähemalt minu meelest on küll päris tore jälle kooli minna.

Bosse lubas ikka kirjutada kuningale ja paluda teda kõik koolid uuesti kinni panna, aga ma loodan, et kuningas ei tee seda. Sest minule koolis meeldib. Mulle meeldib meie õpetaja, meeldivad kooliõed ja koolivennad ning isegi õpikud, kui ma olen nendele uued puhtad paberid ümber pannud ja oma nimega etiketid* peale kleepinud. Lasse ja Bosse ei pane oma raamatutele kunagi enne uut paberit, kui ema või õpetaja neil seda teha ei käsi. Peale selle nad sodivad oma kooliraamatutesse. Lasse ütleb, et nii on mitmekesisem, ja seda usun ma küll.

Meie, Bullerby lapsed, läheme kooli kõik üheskoos. Kodust peame välja tulema juba kell seitse, sest meil on pikk tee minna. Meil on võileivad ja piim kaasas, me sööme suure vahetunni ajal.

Mõnikord nosivad Lasse ja Bosse oma toidukotid tühjaks juba minnes, enne kui me üldse kooli oleme jõudnud.

KÜLLAMINEK

Ennusta pildi ja vanasõnade põhjal, millest tuleb jutt.

Tasa sõuad,
kaugele jõuad.

Küsija suu peale ei
lööda.

Kaks pead on ikka
kaks pead.

I

Veroonika ja Kristiina ei ole veel Liisal külas käinud.
Liisa joonistas neile plaani ning seletas, kuidas tema koduni jõuda.

"Hotelli juurest tuleb minna üle jalakäijate silla Tammemäe pargini. Siis minge mööda jalgrada läbi pargi ristteeni. Nüüd jääb vasakule lasteaed ja paremat kätt üle tee on kirik. Lasteaia vastas on haigla. Ületage sõidutee valgusfoori juurest. Haigla eest minge jälle üle tee. Päikese ja Tähe tänava nurgal on pood. Poest tuleb mööda kõndida ja ületada sebra. Vasakule jäävad kortermajad, kuid otse ees on kollane aiaga maja.

See ongi minu kodu. Koera ärge kartke, ma panen ta külaliste tuleku ajaks kinni."

10